
PEŞİN FİYATLANDIRMA ANLAŞMALARININ TÜRKİYE'DE YAYGIN BİR ŞEKİLDE KULLANILMAMA NEDENLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Kürşat YALÇİNER¹

Erkan ERTÜRK²

Öz

Çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) farklı ülkelerde faaliyet gösteren şubeleri arasında sürekli ticari ilişki bulunmakta ve şubeler kendi aralarında mal, hizmet ve teknoloji alış verişi yapmaktadırlar. Bir ÇUŞ'un çeşitli ülkelerdeki bağlı kuruluşlarının ürettiği mal ve hizmetler için belirlediği fiyatlar transfer fiyatlarıdır. Transfer fiyatları şube bazlı değil de global olarak ÇUŞ'un karlılığını artıracak şekilde belirlenmektedir. OECD'ye üye ülkeler arasında uluslararası çifte vergilendirmeyi önlemek ve vergilendirilen karların adil bir şekilde paylaşımını sağlamak amacıyla, ilişkili kişiler arasında gerçekleştirilen işlemlerden elde edilecek karın, bu işlemlerin ilişkili olmayan kişiler arasında gerçekleştirilmesi halinde elde edilecek kara referans gösterilmesi konusunda anlaşma vardır. Transfer fiyatların emsallere uygun bir şekilde belirlenmesinde peşin fiyatlandırma anlaşmaları (APA) kullanılabilir. APA, ÇUŞ'ların kendi içlerinde gerçekleştirdikleri işlemler ile ilgili vergi mercileri ile ÇUŞ'un gelecekte kullanacağı fiyatın belirlenmesine yönelik bir anlaşmaya varılması yöntemidir. Bu makalenin amacı, APA'yı tanıtmak, APA düzenleme sürecini açıklamak ve Türkiye'de şubesi bulunan ÇUŞ'ların APA kullanmama nedenlerini anket çalışması ile ortaya koymaktır. Söz konusu araştırma Türkiye'de bulunan ÇUŞ'ların yöneticileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre, ÇUŞ'ların APA yapmama istememelerinin en önemli nedenleri APA sürecine ilişkin belirsizlikler, denetim korkusu ve APA sürecinin çok uzun sürmesidir.

Anahtar Kelimeler: Transfer Fiyatlandırması, Emsallere Uygunluk, Peşin Fiyatlandırma Anlaşması

JEL Sınıflandırması: B27, F23, H26, M48

A STUDY ON THE REASONS WHY ADVANCE PRICE AGREEMENTS ARE NOT WIDELY USED IN TURKEY

Abstract

Multinational companies (MNCs) have a permanent business relationship between branches operating in different countries, and the branches exchange goods, services and technology among themselves. The prices that a MNC determines for goods and services produced by its subsidiaries in various countries are transfer prices. Transfer prices are determined to increase the profitability of the MNC as a whole. Member countries of the OECD have agreed that profit from transactions between related parties should be used as a reference to profit if such transactions are carried out by unrelated parties, in order to prevent international double taxation and to ensure a fair distribution of taxable profits. Advance price agreements (APAs) can be used when the transfer prices are determined in accordance with the arm's length. The APA is a way of reaching an agreement with the tax authorities to deal with the transactions that the MNCs carry out within themselves and to determine the price that MNC will use in the future. The purpose of this article is to provide information about the APA's prominence and APA regulatory process. In addition, the reasons for not using APA of the MNCs, which is located in the branch in Turkey, are to reveal with the questionnaire study. This research was carried out on the managers of the MNCs in Turkey. According to the analysis results obtained, the most important reasons for why MNCs does not want to make APAs are uncertainties related to the APA process, fear of tax audit and the very long duration of the APA process.

Keywords: Transfer Pricing, Arm's Length, Advance Price Agreement

JEL Classification: B27, F23, H26, M48

¹ Prof. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, kyalciner@gelisim.edu.tr

² Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gümrükler Genel Müdürlüğü, Daire Başkanı, e.erturk@gtb.gov.tr

1. Giriş

Uluslararası ticaretin gelişmesi ve ekonomik entegrasyon dünya ticaretinde yapısal değişikliklere yol açmıştır. Bu gelişme kar peşinde koşan ve sınır ötesinde çeşitli ticari işlemler gerçekleştiren çok uluslu şirket (ÇUŞ) yapılanmalarına yol açmıştır.

Ülkelerarası ücret seviyesi farklılıklarının iş gücünün uluslararası bölümlenmesine neden olması, üretimin yüksek maliyetli ülkelere düşük maliyetli ülkelere yönelmesine ve üretimin sürecinin büyük bir bölümünün yarı-mamul ticareti ve hizmetler ticareti şeklinde olmasına yol açmıştır. Üretim faktörlerinin hareketliliğinde de yaşanan gelişmeler ÇUŞ'ların yönetiminin daha fazla merkezileşmesine, şirket varlıklarının taşınmasına ve ulusal sınırların aşılmasına katkı sağlamıştır (Wittendorff, 2010:19).

ÇUŞ'lar, farklı ülkelerde faaliyet gösteren şubeleri arasında sürekli mal, hizmet ve teknoloji alış veriş yapan bir yapıya sahiptirler. ÇUŞ'ların çeşitli ülkelerdeki bağlı kuruluşlarınca üretilen mal ve hizmetler için belirlenen fiyatlar transfer fiyatlarıdır ve bu fiyatlar bağlı kuruluşlar arası ticarete ayarlamaya tabi tutulur. Transfer fiyatları, bir ülkeden diğer ülkeye kaynak aktarmak ve vergisel avantaj sağlamak amacıyla aşağı ve yukarı yönde ayarlanabilmektedir (Yalçiner, 2008:345). Bu amaçla ÇUŞ'lar ticarete konu mal ve hizmet gruplarının fiyatlandırılmasında her bir şubenin karlılığını artıracak fiyatlandırma politikası yerine bir bütün olarak ÇUŞ'un karlılığını artıracak fiyatlandırma politikası oluşturmaya çalışmaktadırlar.

ÇUŞ'ların ortaya çıkması ve müteakip dönemde ticaretin küreselleşmesi vergi mercilerinin transfer fiyatlandırması sorunuyla daha fazla ilgilenmesine yol açmış (Zhang, 2012:6) ve bu durum transfer fiyatlandırma denetimlerini ÇUŞ'ların karşılaştığı en büyük risklerden birisi haline getirmiştir (Borkowski ve Gaffney, 2014:25-55). Dünya çapında daha fazla ülke transfer fiyatlandırma uygulamasına geçerken ya da transfer fiyatlandırma düzenlemelerini güçlendirip ihlali halinde daha ağır cezalar koyarken, transfer fiyatlandırmanın riski de artmıştır.

Transfer fiyatlandırmasını gündeme taşıyan bir gelişme de ABD Vergi İdaresi IRS'in 1990'ların başında vergi gelirlerinin korunması amacıyla transfer fiyatlandırma düzenlemelerini sıkılaştırması ve devam eden yıllarda da Japonya, Kanada, Almanya, Fransa ve İngiltere'nin transfer fiyatlandırma konularına daha fazla yoğunlaşan ülkeler haline gelmeleridir (Oluwaseun, 2014:1). Bu gelişmeler uluslararası ticaretin büyüyen hacmi karşısında transfer fiyatlandırmasına daha sağlıklı bir çözüm bulunması ihtiyacını artırmıştır.

ÇUŞ'lar sınır-ötesi vergi oranı farklılıklarının büyük olması durumunda vergi uyumunu optimize edebilmesi, çifte vergilendirme senaryolarının azaltılabilmesi ve küresel karın maksimizasyonu amacıyla, peşin fiyatlandırma anlaşması gibi stratejik araçları bünyelerinde bulundurmaya zorundadırlar.

Transfer fiyatlandırmasında yaşanan sorunlar, Peşin Fiyatlandırma Anlaşması (Advance Price Agreement) kısaca APA ile aşılabilmektedir. APA, transfer fiyatlandırma yöntemine ilişkin sağlanan mutabakat ile gelirin paylaşılmasında ve vergilendirilmesinde ortak bir mekanizma oluşturmaktadır.

Bu çalışmada peşin fiyatlandırma anlaşmaları çeşitli yönleriyle incelenmiş, Türkiye'nin APA uygulaması diğer ülke uygulamaları ile karşılaştırarak Türkiye'de şubesi bulunan ÇUŞ'ların APA kullanmama nedenleri anket çalışması ile ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. Peşin Fiyatlandırma Anlaşmaları

1987 yılında, Japonya Vergi İdaresi NTA, APA programını başlatan ilk vergi merci olurken (Borkowski ve Gaffney, 2014:31), ABD 1991'de APA programını başlatmıştır (PWC, 2013). ABD Vergi İdaresi IRS'in APA'nın uygulamasındaki başarısı, dünya üzerindeki diğer tüm ülkelerinde bu programı uygulamaya başlamasına neden olmuştur. Avustralya (1995), Yeni Zelanda (1994), Kanada (1994) ve Meksika (1995) gibi ülkeler de benzer nitelikte APA düzenlemelerini yürürlüğe

sokmuşlardır (Borkowski ve Gaffney, 2014:31). 1999 yılında OECD'nin transfer fiyatlandırma rehberine APA'ya ilişkin bir bölüm ilave edilmesinin APA'nın Avrupa'da yayılmasında etkili olduğu görülür (Alm ve Ehrstedt, 2011: 33). Örneğin, Fransa 1999, Almanya 2000, Hollanda ve Belçika 2001 yılında APA düzenlemeleri yapmışlardır.

Transfer fiyatlandırması yoluyla ödenecek vergi miktarının azaltılması karşısında ülkeler, özellikle de ABD'de, bazı önemli yasal düzenlemeler yapmıştır. Bugün birçok ülke, ABD düzenlemelerini bir model olarak kullanmaktadır. Ancak, gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerin farklı vergi yapılarına sahip olmaları ÇUŞ'ların sorunlarını karmaşık hale getirmiştir. Diğer taraftan, farklı düzenleme ve vergi politikaları bulunan ülkelerdeki iştirakler arasında transfer edilen mal ve hizmetler için doğru fiyatın seçimi de bir diğer sorun olarak ortaya çıkmıştır (Anandarajan vd., 2007:33). İlişkili işlemlerde kullanılan transfer fiyatların emsallere uygun olup olmadığı konusunda belirlilik sağlaması açısından APA'lar ÇUŞ'lar için önemli bir araç olurken, vergi idarelerinin de vergi mükellefi ile anlaşmasına bir araç olmuştur.

OECD 2010 yılı transfer fiyatlandırması rehberine göre, peşin fiyatlandırma düzenlemeleri, belli bir dönem için ilişkili kişiler arasında gelecekte yapılacak işlemlere yönelik uygulanacak transfer fiyatın belirlenmesinde kullanılacak kriterlerin (kullanılacak yöntemin, emsallerin, uygun düzeltmelerin ve kritik varsayımların) tespitine ilişkin düzenlemelerdir. APA, vergi mükellefi tarafından talep edilmekte ve vergi mükellefinin bir veya daha fazla ilişkili şirketi ile bir veya daha fazla vergi idaresi arasında müzakere edilmesini gerektirmektedir. Diğer bir ifadeyle APA, gelecekte kullanılacak transfer fiyatın belirlenmesine yönelik bir anlaşmaya varılması yöntemi (Alm ve Ehrstedt, 2011:31) olup, geleneksel vergi denetim sürecine bir alternatif (Nehoray ve Ishii, 2009:72) oluşturmaktadır.

APA, vergi mükellefinin öngörülebilirlik elde etmek istediği tüm transfer fiyatlandırma konularını kapsayabilir ve APA'lar anlaşmada belirlenen süre boyunca geçerli olur. Mutabık kalınan süre sonundan önce, vergi mükellefinin talebi üzerine vergi mercii anlaşmanın aynı şartlarda yenilenip yenilenmeyeceğini değerlendirebilir. APA'lar sadece geleceğe yönelik işlemlere uygulanmasına karşın vergi mükelleflerinin talebi üzerine mali yılın başından ya da geçmişe yönelik uygulama süreci (roll-back procedures) uyarınca daha önceki işlemlere de uygulanabilmektedir (Rutges vd., 2006:62).

APA'nın temel amacı, olası çifte vergilendirmenin önlenmesidir. APA'lar transfer fiyatlandırma sorunlarını çözmek amacıyla geleneksel idari, adli ve anlaşma mekanizmalarını tamamlayıcı olarak tasarlanmıştır. APA sürecinin temel amaçları (Oluwaseun, 2014:23); ilkeli, pratik ve eşgüdümlü müzakere imkanını taraflara sağlamak, hızlıca geleceğe yönelik transfer fiyatlandırma sorunlarını çözmek, vergi mükellefiyle vergi idaresinin kaynaklarını daha etkili kullanmak ve vergi mükellefine belirli ölçüde öngörülebilirlik temin etmektir.

3. Peşin Fiyatlandırma Anlaşmalarının Avantaj ve Dezavantajları

APA'lar hem avantajları hem de dezavantajları bulunan, ancak bir bütün olarak bakıldığında avantajlarının dezavantajlarından daha ağır bastığı görülen (Alm ve Ehrstedt, 2011:34) anlaşmalardır. Transfer fiyatlandırma yönteminin belirlenmesi ve belirlenen ölçünün 4-5 yıl gibi bir süre geçerli olması ÇUŞ'lara sağlanan önemli bir avantajdır.

Transfer fiyatlandırmaya ilişkin denetim riski, denetimin neden olacağı cezalar ve bu cezaların öneminin azalması APA ile mümkün olabilmektedir. APA'lar başlıca transfer fiyatlandırma sorunlarından kaynaklanan maliyetli ve zaman alan incelemeler ile davaları önleyebilmektedir. APA, önceki yıllara ait vergi sorunlarını gidermek için geriye dönük uygulanmasının da mümkün olması APA yapılmasını teşvik eden unsurlarından birisi olmaktadır.

APA, tüm yöntemlere göre fiyatın hesaplandığı belgeleri tutma yükümlülüğünü de ortadan kaldırmaktadır. APA imzalandıktan sonra belge tutma zorunluluğu sadece kabul edilen yöntemin APA'ya uygunluğunu destekleyecek kayıtlar için geçerli olmaktadır (Canale ve Wrape, 2008:193-

203). Bu nedenle APA'lar belirlilik sağlama özellikleri nedeniyle vergi mükellefleri için daha cazbedici bir hale gelmektedir.

APA'ların temel dezavantajları, şirkete ait gizli bilgilerin açıklanması, süreç için gerekli zamanın uzunluğu, uyum maliyetleri ve denetimin yol açabileceği olumsuz tespitler olarak sayılabilir (Borkowski ve Gaffney, 2014:31).

Firmaların başvurularında gizli bilgileri açıklamaları zorunluluğu ve vergi mercilerinin bu bilgileri olası yanlış kullanmaları önemli bir risk kaynağıdır. Bu yüzden, vergi mercilerinin APA başvurusunda sunulan doküman ve gizli bilgileri saklarken yapabileceklerinin en iyisini yapması oldukça önemlidir (Alm ve Ehrstedt, 2011: 36). İki taraflı APA'da, anlaşma ortaklarının gizlilik gereksinimleri, normal olarak gizli bilginin kamuya açıklanmasının engellenmesi olacaktır (Snowdon, 2010:16).

APA'ya başvuru prosedürünün, özellikle de bağımsız uzmanlara danışıldığında hem zaman alıcı hem de pahalı olabilmesi tüm şirketlerin, özellikle küçük firmaların APA'ya erişimini engellemektedir. Vergi merciinin APA programına ayırabileceği kaynağın sınırlı olması da programa başvuru sayısını sınırlayan bir husus olmaktadır.

APA sürecini pahallılaştıran sadece başvuru harcı ödenmesi değil, APA başvurusunda teklif edilen transfer fiyat yönteminin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesinde şirketlere yardımcı olacak bağımsız uzmanlara da ödeme yapılmasının söz konusu olabilmesidir. APA süreci, oldukça maliyetli olabileceğinden küçük şirketlerden ziyade çoğunlukla büyük şirketlere uygun olduğu söylenebilir. Bu yüzden, APA'ların mecbur kıldığı yükümlülükler, şirketlerin büyük bir kısmı için geçerli olmamaktadır.

APA ile ilgili diğer bir dezavantaj, APA sürecinin yürütülmesinde istenilen ağır belgelendirme yükümlülüğüdür. Bu yükümlülüğün sebebi, APA'nın 3 yıldan 5 yıla kadar olan bir süre için geçerli olması ve bu yüzden ihtiyaç duyulan bilginin de kapsamlı olmasıdır (Alm ve Ehrstedt, 2011: 35). Vergi mercii, APA prosedürünün şirketlere çok fazla yük oluşturmayacağını, şirketlerden istenilen taleplerin APA başvurusunun kapsamından daha geniş olmayacağını temin etmeye çabalamalıdır.

APA'ya başvuran şirketin transfer fiyatlandırma incelemelerinden kesinlikle korunma sağlayacağını söylemek mümkün değildir. Bir şirket APA yapmış olsa da APA'nın şartlarını yerine getirdiğini sürekli olarak kanıtlamak zorundadır. Şirket APA yapmış ve daha büyük belirlilik meydana getirmiş olsa bile, APA uygulanmadan önce kullanılan transfer fiyatlandırmanın gelecekte incelemeye maruz kalmayacağı anlamına gelmemektedir.

Önemli bir dezavantaj da, tüm maliyetleri ile birlikte devam eden APA'nın uygulama sürecinde başvurunun reddedilme ile sonuçlanma olasılığıdır.

4. Literatür

Borkowski'ye (1993:1-11) göre, ÇUŞ'ların transfer fiyatlandırma sorunlarının çözümünde APA'ları kullanmamalarının nedeni; APA sürecinde istenilen bilgi ve belgelerin fazlalığı, APA'nın sağlayacağı faydaya nazaran maliyetinin yüksek olması ve APA başvurusunun başvurudan önceki yıllara yönelik denetime yol açabilmesi ihtimalinin olmasıdır. Ayrıca, bilgilerin gizliliği konusu büyük ölçekli ÇUŞ'lar için orta ölçekli ÇUŞ'lara göre daha önemlidir.

Borkowski (1996:23-34), bir diğer çalışmasında da APA ve denetim statülerini karşılaştırmış ve daha önceki denetimlerin ÇUŞ'ların IRS ile APA yapma istekliliğine pozitif etkisi olduğunu belirtmiştir. Ayrıca ÇUŞ'ların IRS ile transfer fiyatlandırması sorununu çözmek için genellikle vergi mahkemesine dava açılması yöntemini tercih ettikleri sonucunu raporlamıştır.

Ernst & Young tarafından gerçekleştirilen APA'lar ile ilgili ÇUŞ araştırmasında (1995) ankete cevap verenlerin %80'i, APA'ların en temel faydasının vergi uygulamalarına belirlilik getirmesi olduğuna işaret etmiştir.

Tomohara (2004:863), iki taraflı APA'nın, transfer fiyatlandırma suretiyle işletmenin kar değişimini sınırlandırsa bile ÇUŞ'un bozulan üretim kararları nedeniyle etkinlik kaybına yol açılacağını göstermiştir. Tomohara'ya göre, ülkeler arasındaki vergi oranı farklılığı ÇUŞ'un üretim kararını bozacaktır. İşletme daha düşük vergi oranı olan ülkede daha fazla kar sağlamak için çıktıyı ayarlayarak vergi yükünü azaltacaktır.

Broomhall (2007:22) çalışmasında, emsallerin geleceğe ilişkin performansının tarihi performansından farklılaşabileceği gerçeğinden hareketle, tarihi verilerden üretilen performans ölçümlerinin emsallere uygun fiyatı yansıtamayacağını ileri sürmüş ve bu sorunun giderilmesi için şirket karlılığına ve kapasite kullanımına bağlı olarak yapılacak endeksleme olduğunu ifade etmiştir.

Ernst & Young 2007 yılında 24 ülkeden 850 ÇUŞ'un katılımı ile yaptığı küresel transfer fiyatlandırma anketi sonuçlarına göre, ülkeler dünya çapında APA süreçlerine ilişkin yatırımlarını arttırmaktadır. APA'ları transfer fiyatlandırmada araç olarak kullanmak isteyenlerin ağırlığının % 21, tekrar APA yapmak isteyenlerin ise % 86 olduğu belirtilmiştir. ÇUŞ'ların % 78'i APA sürecinden genel olarak memnun kaldıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, APA kullanmayan ve gelecekte de kullanmamaya devam edeceğini söyleyen ana şirket temsilcilerinin % 47'si, APA'ların faydası konusunda ikna olmadıklarını belirtmişlerdir.

Givati (2009:137)'ye göre, APA'ların az kullanımının nedenleri; tamamlanması için beklenen sürenin uzunluğunu (2006 yılı için 28 ay), APA talebinde bulunulmasının yüksek maliyeti (başvuru harcı \$ 50.000 olup ilave olarak avukat ve ekonomistlere yapılan ödemeler), denetimlerin oldukça maliyetli olması ve IRS'in vergi mükelleflerini denetleme olasılığının da görece düşüklüğü karşısında, APA talep eden mükelleflerin transfer fiyatlarının denetlenmesinin zorakılığıdır.

Ernst & Young, APA programının gelişimi görmek amacıyla 2010 yılında 25 ülke de 877 ÇUŞ ile bir anket yapmıştır. Anket, aile şirketlerinin %23'ünün APA'yı anlaşmazlıkların çözümünde kullandıklarını, bu şirketlerin %90'ının ise APA programını daha sonra da kullanacaklarını göstermiştir. Aynı ankette, başvuru yapan ve APA kullanmayan ÇUŞ'ların %79'unun APA sürecinden memnuniyetlerini ifade ettikleri görülmüştür. Bununla birlikte bu istatistikler, birçok ÇUŞ'un, APA'nın faydalarından habersiz oldukları da göstermektedir. APA kullanmayan ÇUŞ'ların yalnızca %47'sinin gelecekte bu programı kullanmayı düşüneceklerini söylemişlerdir.

Whitford'a (2011:269) göre, yüksek kurumlar vergisi oranına sahip ülkelerin APA'ları benimsemesi daha olasıdır. Whitford'a göre, kurumlar vergisi oranının yüksek olduğu durumlarda ülkelerin APA mekanizmasını benimsemeleri mevzuat belirsizliklerini azaltabilecektir.

Ernst&Young'ın 2013 yılı küresel transfer fiyatlandırma anketine göre, APA'ların etkili bir anlaşmazlık çözüm tercihi olduğu, artan risk ortamı ve çifte vergilenme endişesinin APA sürecine olan ilgiyi artırmış olabilecektir. 2007 yılında ÇUŞ'ların % 21'i APA kullandıklarını söylerlerken bu rakam 2012 yılında % 26'ya yükselmiştir. APA sürecine ilişkin memnuniyet seviyesinin yüksek (ankete katılanların yüzde 79'u) olduğu görülmüştür. Transfer fiyatlandırmadan memnuniyetsizliğin en temel kaynağının belgelendirme süreci olduğu raporlanmıştır. APA süreci ile ilgili memnuniyetsizlik nedenlerinden bir diğerinin APA'ların tamamlanması için gereken sürenin uzunluğu (ankete katılanların yüzde 89 ile) olarak ifade edilmiştir.

Oluwaseun (2014:232) yaptığı ampirik çalışmada, İngiltere'de ÇUŞ'ların APA başvurusunda bulunma/bulunmamasının temel sebeplerini incelemiş ve APA'ların maliyeti APA sürecinde ÇUŞ'lar için en temel konu olarak ortaya çıkmıştır. APA müzakeresi sürdürülmesinden kaynaklanan maliyet sorunu daima APA'ların faydaları konusundan daha fazla ileri sürülmüştür. Ayrıca, fikri mülkiyet hakları ile ilgili APA müzakeresi yapılmasının oldukça zor olduğu ifade edilmiştir. APA için yürürlükte bulunan düzenleyici kuralların daha basitleştirilmesi ile tek tip transfer fiyatı belgelendirme kurallarının bulunmasının APA başvurusunda bulunulmasında pozitif bir etkiye neden olacağı ifade edilmiştir.

Kortebusch (2014:28) hangi şartlar altında ÇUŞ'ların APA talebinde bulunmak isteyeceklerini analiz etmiştir. İşletmenin APA talebinde bulunmak için ödemek zorunda olduğu optimum harcın, vergi otoritelerinin işletmenin transfer fiyatlandırma yöntemini kabul etmediğinde ödemek zorunda olduğu ilave maliyete bağlı olacağı ifade edilmiştir. İlave maliyetin ise, önerilen APA'nın vergi otoritesince kabul edilmemesi nedeniyle daha yüksek vergi gideri, çifte vergilendirme ve cezadan kaynakladığı belirtilmiştir.

Diller vd. (2014:35), vergi belirsizliğinin yüksek olduğu durumlarda beklenilen aksine olacak şekilde APA talebinde bulunulmamasının nedenlerine ilişkin standart modeli kullanarak yeni açıklamalar yapmışlardır. Yazarlar, yatırımcıların anlaşma harcının belli bir eşiği aşmaması durumunda APA talebinde bulunacağını, vergi otoritelerinin ise maliyet eksenli ve gelirleri maksimum kılma amacı doğrultusunda ancak toplam gelirleri artırıyor ise APA teklifinde bulunacağını belirtmişlerdir. Yazarlara göre, vergi otoritelerinin APA'dan fayda sağlamasının; APA'nın bir sonucu olarak vergi denetim maliyetlerinin azalması yada tespit etme olasılığının artmasına bağlıdır. Ancak vergi otoritelerinin seçtiği harç, vergi mükelleflerinin APA için ödemek istedikleri harç tutarından yüksek ise APA arzı APA talebini kesmeyecektir.

5. Araştırma Yöntemi

5.1 Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Türkiye'de şubesi bulunan ÇUŞ'lar, diğer birçok ülkede APA yapmalarına karşın Türkiye'de neden çok az sayıda APA yaptıkları araştırma konumuzu oluşturmuştur. Literatürde APA konusu ile ilgili yapılan araştırmalarda ÇUŞ'ların APA yapmamalarının nedenleri, yukarıda da belirtildiği üzere, genellikle verilerin gizliliği ve APA yapmanın yüksek maliyeti olarak gösterilmiştir. Söz konusu araştırmalarda ÇUŞ'ların neden APA yaptığını bakıldığında ise en önemli unsurun vergi uygulamalarında belirlilik sağlamak olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle araştırmaya ilişkin alternatif hipotezler aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

- 1) APA yapmanın yüksek maliyeti, ÇUŞ'un APA yapmasını engellemektedir.
- 2) Vergi idaresine ibraz edilen materyallerin gizliliğine ilişkin ÇUŞ'un çekincesi bulunmaktadır.
- 3) ÇUŞ, vergi idaresinin mevcut vergi uygulamalarına ilişkin daha büyük belirlilik elde etme ihtiyacı duymaktadır.

Bu araştırma ile Türkiye'de bulunan ÇUŞ'ların APA yapmak istememelerinin nedenlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

5.2 Araştırma Evreni, Örneklemi ve Kısıtları

Uluslararası Yatırımcılar Derneği'ne (YASED) üye sadece mal ticareti yapan 129 ÇUŞ'un Türkiye'de yerleşik şubelerinin üst düzey yöneticilerine söz konusu dernek vasıtasıyla anket ulaştırılmış ve toplam 16 cevap (8 direktör, 8 vergi/finans müdürü) alınmıştır. Örneklemenin olması gereken büyüklüğü 47 olarak hesaplanmasına³ karşın anket uygulamasının getirdiği sınırlılıklardan dolayı toplam 16 anket geri dönüşü gerçekleşmiştir. Yapılan istatistik testlerin güvenilirliği ortalama %80 civarındadır. Anketin söz konusu şirketlerin üst düzey yöneticileri ile gerçekleştirilmesi

$$^3 n_0 = \frac{Nt^2 pq}{d^2(N-1) + t^2 pq} = \frac{129(1.965)^2 0.95 * 0.05}{0.05^2(129-1) + (1.965)^2 0.95 * 0.05} = 47$$

%95 olasılıkla 128 Serbestlik Dereceli %5 Çift Taraflı t Tablo Değeri=1,965

p=0,95 q=0,05

N=Populasyondaki birim sayısı

p=İncelenecek olayın görüş sıklığı (Doğru cevap oranı)

q=İncelenecek olayın görülme sıklığı (Yanlış cevap oranı)

t=Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değer.

d=Olayın görülme sıklığına göre yapılmak istenen \pm sapma

zorunluluğu ve anket konusunun vergi ile ilgili olmasının getirdiği korkunun, anket geri dönüş sayısında etkili olduğu düşünülmektedir.

5.3 Veri Toplama Araçları

Anket 15 sorudan oluşmaktadır. Anket soruları üç temel konuyu araştırmak için dizayn edilmiştir. İlk araştırma soruları, ÇUŞ'ların APA karşısındaki mevcut durumunun araştırılmasıyla ilgilidir. İkinci kısım sorular, ÇUŞ'ların APA yapma nedenlerini ortaya koyma amacına yöneliktir. Son olarak, APA süreci ve transfer fiyatlandırma yöntemlerine ilişkin ÇUŞ'ların görüşleri araştırılmıştır. Anket, ÇUŞ'ların APA programına yönelik genel tavır ve algılarını anlamayı hedeflemiştir. Anket soruları bu alanda yapılan önceki çalışmalar (Borkowski, 2008; Ersnt and Young, 2009 ve Oluwaseun 2014) dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Anket sorularının büyük ekseriyeti Evet/Hayır, kontrol listesi ve likert ölçeği sorularından oluşmaktadır. Evet/Hayır sorularının kullanımı ve puanlaması kolay olsa da, hafif bir yanlış yorumlamanın cevabı yanıtlayan kişinin gerçekte kastettiğinden farklı bir anlama gelebileceğinden anket soruları kapalı uçlu sorular olarak tasarlanmıştır. İlk literatür gözden geçirmesinde ortaya çıkan değişkenler, bazı durumlarda kontrol listesi sorularına birden fazla yanıt verilmesine izin verecek şekilde dizayn edilmiştir. Algılardaki gerçek farklılıkların daha iyi bir şekilde tanımlanabilmesi için anketteki sorulardan 6. 12. ve 13. sorular için 7'li likert ölçeği kullanılmıştır (hiç faydalı değil "1"- çok faydalı "7"). Faydalı olup olmadığının değerlendirilmesinde 5 ve üzerini işaretleyenler dikkate alınmıştır.

5.4 Analiz ve Bulgular

5.4.1 Analiz

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 20 (IBM Corp. Released 2011. IBM SPSS Statistics for Windows, Version 20.0. Armonk, NY: IBM Corp.) istatistik paket programı kullanılmıştır. Değişkenler ortalama±standart sapma ve Medyan (Maksimum-Minimum) yüzde ve frekans değerleri kullanılmıştır. Ayrıca parametrik testlerin ön şartlarından varyansların homojenliği "Levene" testi ile kontrol edilmiştir. Normallik varsayımına ise "Shapiro-Wilk" testi ile bakılmıştır. İki grup arasındaki farklılıklar değerlendirilmek istendiğinde parametrik test ön şartlarını sağladığı durumda "Student's t Test"; sağlamadığında ise "Mann Whitney-U testi" kullanılmıştır.

Kategorik veri analizi yapılırken Fisher's Exact Test, Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Beklenen gözelerin % 20'den küçük olduğu durumlarda bu gözelerin analize dahil edilmesi için "Monte Carlo Simulasyon Yöntemi" ile değerler belirlenmiş, istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

5.4.2 Bulgular

Ankete cevap veren yöneticilerin 8'i müdür, 8'i ise direktör ünvanına sahiptir. Ünvan açısından yapılan karşılaştırma analizinde sorular açısından istatistik olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Tablo 1: Şirket içi ve Sınır-Aşan Nitelikteki Transferlerin Toplam Transferler İçindeki Payı

Yüzdeler	n	%
0-%25	5	33,3
%26-%50	4	26,7
%51-%75	3	20,0
%75 üstü	3	20,0
Toplam	15	100,0

ÇUŞ'ların tamamının şirket-içi ve sınır aşan nitelikte transferleri bulunmaktadır. Söz konusu transferlerin toplam işlemler içindeki payı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Ankete cevap veren ÇUŞ'ların %46,7 si son üç yıl içinde Türkiye'de transfer fiyatlandırma denetimi geçirmiştir. Söz konusu ÇUŞ'ların %50'si ise yurt dışında transfer fiyatlandırma denetimi geçirmiştir.

Şirket-içi işlemlerin vergi incelemelerinde problem oluşturma hassaslığına ilişkin yapılan geçerlik-güvenirlik analizine ilişkin bulgular tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Güvenirlik Analizi

Vergi incelemelerine hassaslık	Ölçekten	Ölçekten	Madde	Ölçekten
	Madde	Madde		Madde
	Silinirse	Silinirse	Toplam	Geçerli
	Geçerli	Geçerli	Korelas-	Olacak
	Olacak	Olacak	yonları	Güvenirlik
	Ortalama	Varyans		Katsayısı
Satılan veya transfer edilen nihai ürünlerin yeniden satışı	36,250	366,917	0,932	0,928
Satılan veya transfer edilen ürünler için ödenen komisyonlar	37,750	384,250	0,795	0,935
Grup şirketleri arasında hammadde yada parça satışları	37,000	376,667	0,790	0,936
Gayrimaddi varlıkların lisanslanması veya royalti ücreti	36,250	366,917	0,932	0,928
Yönetim ile ilgili hizmetler	37,000	423,333	0,367	0,958
Teknik hizmetler	37,500	385,667	0,588	0,949
Şirket-içi finansman	37,500	379,667	0,964	0,928
Maliyet paylaşım anlaşmaları	36,000	364,667	0,908	0,929
Diğer	36,750	372,917	0,870	0,931

Ankette Alfası 0,20 değerinden düşük madde bulunmamaktadır. 9 Maddenin de yüksek güvenilirlik değerinde olması nedeniyle hiçbir madde analiz dışında tutulmamış ve daha sonra anketin güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. Güvenirlik katsayısını hesaplama yolları, değişkenlerin türüne, kaynağına, uygulama sayısına göre farklılık göstermektedir. Hesaplama yolunun farklılığı, güvenilirlik katsayısının yorumsal anlamını da değiştirmektedir. Güvenirlik katsayısı, tesadüfi hatalardan arınlık derecesidir ve ölçme sonuçlarına karışan hata miktarının bilgisini verir. Güvenirlik, 0 ile +1 arasında değişen değerler almakla birlikte, +1'e yakın değerler alması istenir. Güvenirlik katsayısının 0,70'den fazla olması istenen bir sonuçtur. Ölçme aracının her bir maddesi 1 ile 7 arasında likert tipi ölçeklendiğinden güvenilirliğe Cronbach Alpha(α) güvenilirliği, iç tutarlılık anlamında bir güvenilirlik anlamı vardır. Araştırmada kullanılan anketin cronbach alfa(α) katsayısı tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Güvenirlik Katsayısı

	Madde Sayısı	Güvenirlik Katsayısı
Uygulamada Kullanılan Anket	9	0,943

Uygulamada kullanılan 9 madde için hesaplanan cronbach alfa(α) güvenilirliği katsayısı 0,943 çıkmıştır. Bu katsayının 0,70'in üstünde çıkması sebebiyle anketin oldukça uygun olduğu söylenebilir.

Ölçeğin toplanarak bir ölçek toplam puanı elde edilmesi için Anova Tukey ölçeğin toplanabilirliği testi uygulanmıştır. Toplanabilirlik sütununa bakıldığında $p < 0,05$ olduğu için ölçeğin toplanarak bir ölçek toplam puanı elde edilmesi için uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 4: Anova Tukey Ölçeğin Toplanabilirliği Testi

	Kareler	Serbestlik	Kareler	F	p
	Toplamı	Derecesi	Ortalaması		
Populasyon İçinde	112,549	105	1,072		
Populasyon Dışında	111,317	10	11,132	31,393	,000

Artıklar	Toplanabilirlik	,425	1	,425	1,198	,274
	Denge değişkeni	371,894	1049	,355		
	Toplam	372,319	1050	,355		
Toplam		483,636	1060	,456		
Toplam		596,185	1165	,512		

ÇUŞ'ların gelecekte APA'ya başvuru da bulunup bulunmayacaklarına ilişkin araştırmada aşağıda (tablo:5) yer alan bulgular elde edilmiştir. Buna göre, ÇUŞ'ların %66,7 si şimdi veya gelecek oniki ay içinde başvuruda bulunmayı planlamaması, ankete cevap verenlerden sadece 1 ÇUŞ'un APA'sı bulunurken APA müzakeresinde bulunan firma sayısının sadece 1 olması da APA'lara olan talebin gelecekte de az olacağına işaret etmektedir.

Tablo 5: ÇUŞ'un APA ile ilgili Durumu

	n	%
Şimdi veya gelecek oniki ay içinde Türkiye'de APA yapmayı planlamıyoruz	10	66,7
Yapılan bir APA bulunmamakta ama gelecek oniki ay içinde Türkiye'de vergi idaresi ile APA ile ilgili görüşme planlıyoruz	3	20,0
Türkiye'de APA mız bulunmaktadır	1	6,7
APA müzakeresi yapıyoruz	1	6,7
Toplam	15	100,0

Çok uluslu şirketlerin Türkiye'de APA yapmak istememesinin nedenlerine ilişkin yapılan araştırmada yüzde 10'un üzerinde paya sahip 7 farklı neden gösterildiğinden her bir nedenin önemli olduğu, en fazla öneme sahip unsurların vergi idaresine verilen materyallerin gizliliği ile APA başvurusu sonucunda beklenmedik sonuçlar ile karşılaşılması sonucu tespit edilmiştir (Bknz.Tablo 6).

Tablo 6: Türkiye'de APA Yapmak İstenmemesinin Nedenleri

	n	%
APA sürecinde istenen/bilginin fazlalığı	4	13,8%
Vergi idaresine ibraz edilen materyallerin gizliliğine ilişkin sorunlar	5	17,2%
APA yapıldıktan sonra TF politikasında düzeltme yapılmaması	3	10,3%
APA sürecinde verilen bilginin daha sonra vergi denetimine neden olması	4	13,8%
APA başvurusunda bulunmanın ve APA'nın uygulanmasında katlanılan maliyet/fayda	3	10,3%
APA başvurusu ve müzakeresi sonucunda beklenmedik sonuçlar ile karşılaşılması	5	17,2%
APA sürecinin yürütülmesine ilişkin mevzuatın süreç hakkında yeterli bilgi vermemesi	3	10,3%
Yapılacak olan APA'nın geçmişe yönelik işlemlere uygulanmaması	1	3,4%
Türkiyenin Kurumlar Vergisi oranının diğer ülkelere göre düşük olması	1	3,4%
Toplam	29	100,0%

ÇUŞ'ların gelecek on iki ay içinde APA başvurusunda bulunma kararlarına hangi hususların daha fazla etkisi olacağı konusunda yapılan araştırmada tablo 7'de yer alan bulgular tespit edilmiştir. Bulgulara göre, çifte vergileme ve cezalara maruz kalmaktan sakınma ihtiyacı, vergi idaresi ile yaşanan transfer fiyatlandırma sorunlarının giderilmesi ihtiyacı, gelecek yıllarda transfer fiyatlandırma denetimine tabi tutulma ihtimali, diğer ülkelerde de kullanılabilir şekilde emsallere uygun sonuç geliştirilmesi hali en çok belirtilen seçenekler olmuştur.

Tablo 7: APA Başvurusunda Bulunma Kararını Etkileyecek Hususlar

	n	%
Vergi yönetiminin var olan vergi uygulamalarında değişiklik yapması	5	8,1%
Diğer ülkelerde de kullanılabilir şekilde emsallere uygun sonuç geliştirilmesi hali	9	14,5%
Çifte vergileme ve cezalara maruz kalmaktan sakınma ihtiyacı	10	16,1%
Vergi idaresi ile yaşanan transfer fiyatlandırma sorunlarının giderilmesi ihtiyacı	9	14,5%
Vergi incelemesi yapılması durumunda karşı vergi idaresi ile iyi ilişki içinde bulunulması isteği	7	11,3%
Gelecek yıllarda transfer fiyatlandırma denetimine tabi tutulma ihtimali	9	14,5%
Grup olarak vergi sonrası karlılığı maksimum kılmaya isteği	7	11,3%

Olumsuz tanıtıma yol açılmaması isteği	4	6,5%
Diğer	2	3,2%
Toplam	62	100,0%

APA başvurusunda bulunulması ya da APA yapılmasının en önemli nedenlerine ilişkin yaptığımız araştırmaya ilişkin sonuçlar tablo 8'de yer almaktadır. Buna göre vergi idaresinin mevcut vergi uygulamalarına ilişkin daha büyük belirlilik elde etmek, vergi idaresi ile yaşanan transfer fiyatlandırma sorunlarını çözmek ve vergi denetimi ve bu vergi denetiminin neden olduğu zaman ve maliyetlerden kaçınmak amaçları toplam nedenlerin %66,6'sını oluşturmaktadır.

Tablo 8: APA Başvurusunda Bulunma Ya da APA Yapılmasının Nedenleri

	n	%
Vergi denetimi ve bu vergi denetiminin neden olduğu zaman ve maliyetlerden kaçınmak	7	19,4%
Vergi idaresinin mevcut vergi uygulamalarına ilişkin daha büyük belirlilik elde etmek	9	25,0%
Diğer ülkelerde de kullanılabilecek emsallere uygun sonuçlar geliştirmek	1	2,8%
Çifte vergilendirme ve cezalardan kaçınmak	4	11,1%
Vergi idaresi ile yaşanan transfer fiyatlandırma sorunlarını çözmek	8	22,2%
Grubun vergi sonrası karlılığını maksimize etmek	3	8,3%
Vergi idaresi ile ÇUŞ arasında iyi ilişkiler kurmak	1	2,8%
İlgili vergi otoritesi ile yapılan APA yada anlaşmalardaki olumlu tecrübeler	1	2,8%
Muhtemel olumsuz tanıtımdan kaçınmak	2	5,6%
Toplam	36	100,0%

Gümrük idarelerince gümrük kıymetine ilişkin APA verilmesinin faydalı olup olmayacağı hususundaki soruya verilen cevaplara göre gümrük idarelerince APA verilmesine %71,5 oranında olumlu bakılmaktadır (Bknz: Tablo 9).

Türkiye'de mevcut APA süreci ve bu APA sürecinin nasıl daha iyileştirilebileceği konusundaki açık uçlu soruya verilen cevaplar özetlendiğinde aşağıda belirtilen hususlar ön plana çıkmaktadır:

- APA hakkında mevzuatta yeterli bilgi bulunmaması ve konu ile ilgili örnek uygulamaların bulunmayışı,
- APA başvurularının uzun zaman geçmesine karşın sonuçlandırılmaması,
- APA konusunda uzmanların bulunmayışı,
- APA yapan firmaların tecrübelerinin aktarılmasına izin verilmemesi,
- APA sürecindeyken mükellefin vazgeçme hakkını kullanması durumunda herhangi bir vergi incelemesine maruz kalmayacağı konusunda güven eksikliği,
- Gelir idaresinin APA görüşmeleri sırasında açık ve şeffaf olmaması ile mükellefe geri bildirimde bulunmaması,
- Gelir idaresi ile yapılan APA'nın gümrük idaresi açısından bağlayıcılığının bulunmayışı.

Tablo 9: Gümrük İdaresince APA Verilmesinin Önemi

	n	%	
Gümrük idaresince APA verilmesini faydalı olacağını düşünüyor musunuz?	Faydalı değil	1	7,1
	Çok az faydalı	2	14,3
	nötr	1	7,1
	Faydalı	2	14,3
	Çok faydalı	2	14,3
	En faydalı	6	42,9
	Toplam	14	100,0

6. Sonuç

Çalışmanın APA ile ilgili Türkiye'de yapılan ilk araştırma olması, sonuçlarının politika belirleyicilere yol göstermesi açısından önemlidir. Araştırma sonuçları ile diğer ülke uygulamaları bir arada değerlendirildiğinde, APA'nın Türkiye'de yeterli derecede kullanılmamasının temel nedeninin APA sürecine ilişkin belirsizlikler olduğu görülmektedir. APA sürecinin olumsuz

sonuçlanması halinde, işletmeler gelir idaresinin APA konusu işlemi denetleyeceği korkusu yaşamaktadırlar. Bu korkuyu aşmanın yollarından birisi, ABD uygulamasında olduğu gibi, işletmelere isimsiz APA başvurusu yapabilme hakkının verilmesi olabilir.

APA'nın çok uzun süre zarfında tamamlanmaması ve sürece ilişkin şeffaflığın bulunmaması da başvuruları azaltan bir diğer neden olmaktadır. Bu sorunu aşmak için APA ile ilgili uzman sayısının artırılmasının, APA ile ilgili sürecin en başından bir programa bağlanmasının ve bu programda sürecin işleyişine ilişkin açıklamalarda bulunulmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir. APA'nın gümrük idaresi açısından bağlayıcılığı olmayışı sorununun çözümü ise, gelir idaresi ile gümrük idaresinin ortak APA yapmasıyla çözümlenebilecektir.

Diğer ülke uygulamalarında APA programına katılımı engelleyen nedenler arasında, 'istenilen belgelerin fazlalığı ve APA'nın maliyeti olması' önemli olurken, Türkiye'de APA programına katılımı engelleyen en önemli sebebin vergi idaresine karşı güven sorunu olduğu görülmektedir. Söz konusu güven sorununu aşmada APA programına ilişkin sürecin diğer ülke uygulamaları ile benzer hale getirilmesi bu sorunun çözümüne katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmada, işletmelerin 'APA'dan sağlayacakları faydanın APA için katlanacakları maliyetlerden küçük olduğu için APA başvurusunda bulunmadıkları' görüşünü destekleyen yeterli bir veriye ulaşılamamıştır.

APA'lar hem vergi idarelerine hem de ÇUŞ'lara büyük fayda sağlayan anlaşmalar olması nedeniyle bu anlaşmaları teşvik edici mekanizmaların oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir. Bu nedenle APA başvurusunda bulunmayı teşvik edecek mekanizmaların ayrıca araştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Alm, M. ve Ehrstedt, H., (May 2011). *Advance pricing agreements: The concept and its implementation in Swedish tax law*. (Degree Project) Jönköping University, Sweden, 1-97.
- Anandarajan, A., Mcghee, M. ve Curatola, A. P. (September/October 2007). A Guide to International Transfer Pricing, *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 18(6), 33-39.
- Borkowski, S., C. (1993). Advance Pricing Agreements and Other Alternatives for Multinational Corporations, *International Tax Journal*, 19(4), 1-11.
- Borkowski, Susan C., (1996). Advance Pricing (Dis) Agreements: Differences in Tax Authority and Transnational Corporation Opinions, *International Tax Journal*, 22(3), 23-34.
- Borkowski, S. C. and Gaffney, M. A. (2014). Proactive Transfer Pricing Risk Management in PATA Countries, *Journal of International Accounting Research: Fall*, 13(2), 25-55.
- Canale, D. J. and Wrappe, S. C. (2008). Advance Pricing Agreements - A Strategic Tool in Global Transfer Pricing Management, *The Tax Executive*, 60(3), 193-203.
- PWC, (2013) History of the US APA program. Erişim Adresi <https://www.pwc.com/gx/en/international-transfer-pricing/assets/united-states.pdf>
- IRS, (2015). Announcement And Report Concerning Advance Pricing Agreements, USA: IRS, 4-17.
- Markham, M. (2012). *Advance pricing agreements: Past, present and future*, *Advance pricing agreements: Past, present and future*, Kluwer Law International BV. The Netherlands : Kluwer Law International ; Frederick, MD : Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers.
- Nehoray, M. ve Ishii, R. (2009). How APAs fit into today's regulatory landscape, *International Tax Review*, 09587594, May 2009, 20(4), 72-74.

- OECD. (July, 2010). *Review of comparability and of profit methods: revision of chapters i-iii of the transfer pricing guidelines*, Centre For Tax Policy and Administration, France: OECD.
- OECD. (2010). *Transfer pricing guidelines for multinational enterprises and tax administrations*, Centre For Tax Policy and Administration, France: OECD.
- Oluwaseun, O. A. (2014). Avoseh, O. O. (2014). An empirical evaluation of the advance pricing agreement process in the UK. (Unpublished Doctor of Philosophy Thesis). University of Glasgow, Glasgow.
- Ring, D. M. (2000). On the Frontier of Procedural Innovation: Advance Pricing Agreements and the Struggle to Allocate Income for Cross Border Taxation, *Michigan Journal of International Law* 21(2), 143-234.
- Rutges, D., Sporken, E., Van Stappen, D., Luquet, P., Hickman, A. (2006). EU cooperation brings out benefits of advance pricing agreements, *International Tax Review*, 09587594, 17(6), 62-64.
- Snowdon, C. (2010). OECD Has Work To Do On APA Guidelines, *International Tax Review*, 09587594, 21(7), 15-17.
- Sumay, Serdar, Peşin fiyatlandırma anlaşmaları. (30 Ocak 2015). *Dünya Gazetesi*, Erişim Adresi <http://www.dunya.com/gundem/pesin-fiyatlandirma-anlasmalari-haberi-269940>
- Whitford, A. B. (2011). The Reduction Of Regulatory Uncertainty: Evidence From Transfer Pricing Policy, *Saint Louis University Law Journal* 55(1), 269-306.
- Wittendorff, Jens (2010). *Transfer pricing and the arm's length principle in international tax law*. Wolters Kluwer Law & Business; Alphen aan den Rijn, The Netherlands: Kluwer Law International; Frederick, MD : Sold and distributed in North, Central and South America by Aspen Publishers, Austin [Tex.]
- Yalçiner, K. (2008). *Uluslararası Finansman*, Gazi Büro Kitapevi.
- Zhang, James, Taxation Planning for Multinational Enterprises: A Proposed Course for Global Business Education (August 1, 2012). Erişim Adresi <https://ssrn.com/abstract=2122711> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2122711> .